

ELS INSTITUTS ESCOLA: un model educatiu o una necessitat logística?

A finals del 2019, el conseller d'Educació, Josep Bargalló, va anunciar la creació de nous institut escola per al curs 2020-2021. Concretament, parlava d'un increment d'una vintena d'instituts escola que havien d'afegir-se a l'oferta ja existent en aquells moments.

Sembla que el Departament d'Educació aposta clarament per aquest model educatiu i organitzatiu, però des d'USTEC-STES (IAC) posem en dubte si darrere de tot aquest desplegament hi ha una sòlida planificació pedagògica o si bé respon a les necessitats generades per l'actual conjuntura demogràfica, econòmica i social.

Ens preocupa com la implantació d'aquest model pot afectar les condicions laborals del professorat de secundària, ja que, com vam anunciar, es preveu un retorn a l'horari partit de matí i tarda, que s'implantaria inicialment en els instituts escola.

El model d'institut escola

Els primers instituts escola d'aquest segle es van posar en marxa el curs 2004-2005 amb la finalitat, segons apuntava Bargalló, de millorar la convivència, reduir l'absentisme i l'abandonament escolar, i millorar els resultats acadèmics.

Segons informa el Departament, els instituts escola han de complir les següents premisses:

- Projecte educatiu únic i coherent que aprofiti les oportunitats del model en termes de continuïtat i convivència.
- Oferta educativa: 3-16 anys.
- Dues línies completes i consolidades a primària i ESO.
- Edifici conjunt o edificis separats dins d'un mateix recinte.
- Espais adequats a totes les edats escolaritzades.
- Oferta de servei de cuina i menjador per a tots els alumnes.

Es tracta d'un model integrat d'escolarització que abraça l'oferta educativa des dels 3 anys fins als 16 anys, i això implica un gran esforç per part dels centres per adequar-se a les noves exigències organitzatives, requisits que no totes les escoles són capaces d'assumir.

Hi ha consens entre la comunitat educativa?

Segons el conseller Bargalló, el model d'institut escola compta amb el consens de la comunitat educativa, però el cert és que no tothom ho veu tan clar ni s'han habilitat els espais de reflexió compartida perquè pugui realitzar aquesta afirmació.

Sovint, el fet que un centre de primària esdevingui institut escola ni tant sols es debatut als claustres, ja que la reestructuració ve dictaminada directament des de dalt, sense possibilitat que la comunitat educativa hi pugui dir la seva.

El fet que convivin dos models d'escola diferents és preocupant. En primer lloc, perquè la matriculació es pot veure alterada afavorint un model determinat per damunt de l'altre, i això encara accentuarà més la segregació i desequilibris en la composició social dels centres educatius.

D'altra banda, trobem professionals que, en funció de la seva destinació, tindran diferents condicions laborals (com poden ser els horaris lectius).

Poca planificació, manca de criteris unificats i improvisació

El problema principal de tot plegat és que cada institut escola presenta trets específics i particulars que fan complicat generalitzar sobre la conveniència o no d'aquest model.

D'una banda, hi ha centres de primària que amplien la seva oferta educativa fins als 16 anys. Aquests centres segueixen mantenint el mateix equip directiu, el qual serà el principal responsable de dur a terme l'adaptació de l'escola.

Un dels principals handicaps per a les direccions dels centres serà encaixar els horaris entre primària i secundària, ja que l'alumnat té un còmput diferent d'hores lectives setmanals (25 i 30 hores respectivament).

Aquests equips directius sovint topen amb la manca de recursos i la consegüent disminució de la qualitat educativa. El fet d'haver d'encabir més alumnat en les seves instal·lacions afecta la possibilitat de poder realitzar desdoblaments i condueix a la desaparició d'aules específiques com la de música, informàtica o visual i plàstica, que són reconvertides a aules ordinàries.

Si la realitat és aquesta, quins recursos podran oferir a les noves línies de secundària? Evidentment, l'alumnat no podrà comptar amb aules com les de tecnologia o laboratori.

D'altra banda, trobem centres de primària que es fusionen amb un centre de secundària i esdevenen institut escola, però la realitat és que en aquests casos la poca planificació i la manca de directius per part del Departament complica encara molt més les coses. Es parteix de projectes educatius diferents i s'atorga la responsabilitat d'adaptar-se a la nova situació tant als claustres com als equips directius.

En casos com aquest considerem que el Departament aboca alguns centres a començar la casa per la teulada sense tenir en compte, a més, ni l'opinió del centre ni la

del claustre de professorat, ni cap dels agents que formen part de la comunitat educativa de cada població o ciutat.

I de nou, el Departament torna a parlar de plans experimentals o plans pilot, un dels grans mals del nostre sistema educatiu que acaben perpetuant-se i generant desigualtats en els diferents territoris.

Un mecanisme d'estalvi econòmic

La implantació del model d'institut escola implica també un estalvi en les despeses del Departament. Això sempre és positiu si aquest canvi no va en detriment dels treballadors i treballadores dels cossos docents i de la qualitat educativa.

Aquest estalvi ens sembla coherent quan es tracta de reduir despeses en transport. Recordem que, per a l'alumnat que ha de desplaçar-se a altres poblacions per cursar l'ESO, el transport és gratuït fins als 16 anys. A més a més de l'estalvi econòmic, evitar aquest tipus de desplaçaments ajuda a reduir l'impacte mediambiental.

Ens genera, però, més controvèrsia el fet que la gestió d'un institut escola impliqui la unificació de càrrecs directius, ja que a més a més de veure's afectat el sou dels treballadors i treballadores, pot generar un excés de feina per a les persones que assumeixen aquestes responsabilitats. Per al Departament, en canvi, representarà un estalvi de milers d'euros.

Com afecta el nou model els horaris del professorat?

Els equips directius dels instituts escola solen estar formats per mestres, i això comporta que apliquin una organització horària basada en la primària. Aquest fet implica que en algun centre s'equipari l'horari del professorat de secundària amb el de primària (30h de permanència al centre en horari fix), decisió avalada per la inspecció i que no respecta allò que estableix la normativa pel que fa als horaris dels docents de secundària (24h d'horari fix de permanència al centre + 6h d'horari no fix).

En altres casos, les direccions han comunicat al claustre (tant de primària com de secundària) que les reunions de centre (claustres o similar) es faran fora de l'horari de permanència al centre i que aquestes hores sortiran de les set i mitja destinades a preparació de classes que no necessàriament s'han de fer al centre. I cal recordar que això és il·legal i impugnable. Des d'USTEC-STES estem compromesos en perseguir tots els abusos en la confecció d'horaris que no s'ajustin a normativa.

Aquest plantejament està molt allunyat de les reivindicacions històriques d'USTEC-STES (IAC), entre les quals és molt important la reducció de ràtios i d'hores lectives de l'alumnat tant a la primària com a la secun-

dària. Això facilitaria l'organització d'un horari unitari i beneficiaria l'alumnat, ja que està demostrat que més hores lectives no suposen més qualitat en els aprenentatges, però menys alumnes per grup, sí.

Falta de transparència i nova investida a la borsa del personal docent

Des d'USTEC-STES (IAC) ens hem oposat des de l'inici al nou sistema de contractacions que es deriva de la creació de places perfilades i en el qual, a través d'una entrevista, la direcció del centre decideix qui ocuparà una plaça que en molts casos està feta a mida.

Quan una escola de primària esdevé institut escola, en la majoria dels casos, els docents de secundària que s'hi han d'incorporar ho fan a través d'entrevistes personals.

Això atempta, com ja portem temps denunciant, contra uns criteris clars i transparents de confecció de plantilles i una gestió justa i equitativa de la borsa del personal docent, atorgant un poder a les direccions que va en detriment de les nostres condicions laborals.

El perill de la segregació i la manca d'equitat

Una altra problemàtica que deriva d'alguns models d'institut escola és la perpetuació de la segregació. No podem oblidar que hi ha centres amb una elevada concentració d'alumnat en risc d'exclusió social. Si convertim els seus centres en instituts escola, aquests nois i noies romandran allà des dels 3 fins als 16 anys, sense l'oportunitat d'interactuar amb altres companys i companyes del mateix barri o població i, el més greu, sense tenir garantides les mateixes oportunitats educatives.

Al punt oposat ens trobem els instituts escola de poblacions o barris on la segregació es produeix per l'alt nivell socioeconòmic o cultural de l'alumnat que compona el centre. Fomentant aquests entorns segregats es perd l'oportunitat d'establir contextos educatius heterogenis i es contribueix a la desigualtat educativa, pedagògica, establint diferents tipologies de centres. Tot això perjudica i impedeix la millora del sistema educatiu.

Des d'USTEC-STES (IAC) treballem per l'equitat i la cohesió social, i seguim defensant una composició heterogènia en els centres educatius que representi les particularitats socials de l'entorn, abocant més recursos als centres amb realitats més complexes i apostant per una millora general del sistema educatiu, en comptes d'afavorir uns centres en detriment d'uns altres.

Quin és el nostre posicionament com a USTEC-STES (IAC)?

Sovint, allò que converteix una mesura en adequada o ineficaç no és el continent, sinó el contingut. Parlar d'instituts escola i posicionar-se a favor o en contra del

